

ФІЛОСОФСЬКА АНТРОПОЛОГІЯ

УДК 621.92

DOI <https://doi.org/10.24195/spj1561-1264.2024.1.3>

Аксьонова Віра Ігорівна

доктор філософських наук, професор,
професор кафедри соціально-гуманітарних дисциплін
Донецького державного університету внутрішніх справ
вул. Велика Перспективна, 1, Кропивницький, Україна
orcid.org/0000-0001-9615-9339

ЛОГІЧНА КУЛЬТУРА – НЕОБХІДНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПРАЦІВНИКА НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІЦІЇ УКРАЇНИ

У статті авторка намагається обґрунтувати важливість формування логічної культури як необхідної складової професійної діяльності працівника Національної поліції України. Мета професійної підготовки висококваліфікованих фахівців/фахівчинь у галузі права для реалізації завдань Національної поліції України, передбачає випуск з вищого навчального закладу працівників, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права, використовуючи навички абстрактного мислення та методи виконання логічних операцій. Для цього необхідно навчити курсантів та студентів володіти методами абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу та синтезу; сформувати навички використання принципів логічного мислення у практичних ситуаціях (аналізувати юридичну термінологію, тлумачити правові документи, знаходити протиріччя, застосовувати логічні методи у процесі правової кваліфікації злочину або правопорушення); навчити основам наукової методології (формулювання тези у доведенні, її аргументація, здатність будувати й перевіряти гіпотези та версії); сформувати навички критичного мислення при аналізі світоглядних, соціально та особистісно значущих проблем; навчити порівнювати інформацію з різних джерел; сформувати навички самостійної роботи та самодисципліни.

Мета та завдання дослідження: розкрити роль та висвітлити значення логічної культури як необхідної складової професійної діяльності працівника Національної поліції України.

Методи дослідження: системно-логічний, структурно-функціональний, синергетичний, герменевтичний методи, системно-діяльнісний підхід тощо.

Результати дослідження. Логічна культура – важлива складова частина професійної культури працівника Національної поліції України. Становлення та розвиток логічної культури має історичний характер і визначається конкретними історичними умовами, соціально-економічним та духовним життям суспільства. У всіх закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, викладається навчальна дисципліна «Логіка» («Юридична логіка»), що вивчає закони та різновиди мислення, способи пізнання й умови істинності знань і суджень, найпростіші форми, принципи та методи правильного міркування, формує логічне, критичне мислення. Логіка є здатністю сприйняття інформації із зовнішнього світу. Зазначена дисципліна відноситься до дисциплін філософського та професійно-практичного спрямування, впливає на формування у здобувачів і здобувачок вищої освіти компетентностей, що відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Національної поліції та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

Ключові слова: логічна культура, правильне, абстрактне, логічне, критичне мислення, логічні методи, логічна помилка.

Вступ. Мета професійної підготовки висококваліфікованих фахівців /фахівчинь у галузі права для реалізації завдань Національної поліції України, передбачає підготовку у вищому

навчальному закладі працівників, здатних розв'язувати складні спеціалізовані завдання у сфері права, використовуючи навички абстрактного мислення та методи виконання логічних операцій. Для цього необхідно навчити курсантів та студентів володіти методами абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу та синтезу; сформувати навички використання принципів логічного мислення у практичних ситуаціях (аналізувати юридичну термінологію, тлумачити правові документи, знаходити протиріччя, застосовувати логічні методи у процесі правової кваліфікації злочину чи правопорушення); навчити засадам наукової методології (формулювання тези у доведенні, її аргументація, здатність будувати й перевіряти гіпотези та версії); сформувати навички критичного мислення при аналізі світоглядних, соціально та особистісно значущих проблем; навчити аналізувати та порівнювати інформацію з різних джерел; сформувати навички самостійної роботи та самодисципліни.

Логічна культура – важлива складова частина професійної культури працівника Національної поліції України. Становлення та розвиток логічної культури має історичний характер і визначається конкретними історичними умовами, соціально-економічним та духовним життям суспільства [3]. Логічна культура не є вродженою якістю особистості; вона не може сформуватися на рівні інтуїції [9]. Процес її формування пов'язаний з пізнанням об'єктивної дійсності, практичної діяльністю, глибоким вивченням формальної логіки, здібностями до самостійного творчого мислення [8]. Проблеми формування логічної культури у представників різноманітних професій неодноразово розглядали у своїх працях сучасні науковці, такі як А. А. Єришев, В. Є. Жеребкін, К. К. Жоль, Н. В. Карамішева, А. С. Конверський, Н. П. Лукашевич, В. І., Ряшко, Є. Ф. Сластенко, І. В., Хоменко та інші.

Мета та завдання дослідження: розкрити роль та висвітлити значення логічної культури як необхідної складової професійної діяльності працівника Національної поліції України.

Методи дослідження: системно-логічний, структурно-функціональний, синергетичний, герменевтичний методи, системно-діяльнісний підхід тощо.

Результати дослідження. Термін «логіка» застосовується у трьох головних значеннях. По-перше, ним позначають будь-яку необхідну закономірність у взаємозв'язку об'єктивних явищ – «логіка фактів», «логіка історичного розвитку» тощо. По-друге, словом «логіка» позначають закономірності у зв'язках і розвитку думок – «логіка міркування», «логіка мислення». Логікою також називають окрему науку, яка розглядає мислення з позиції його формальної правильності. Логіка є здатністю сприйняття інформації із зовнішнього світу. Мислення є видом пізнання – процесу або діяльності, спрямованої на отримання, збереження і переробку інформації (знань). Пізнання світу здійснюється на двох рівнях: чуттєвому та теоретичному.

Чуттєве пізнання світу протікає за такими етапами (формами):

- відчуття – дає змогу відбити окремі властивості предметів і явищ, які оточують суб'єкта – колір, форму, запах, смак тощо;
- сприйняття – більш складне відбивання дійсності у психіці. Предмет сприймається цілісно, у комплексі його властивостей і якостей;
- уявлення – базується на пам'яті і дає змогу відтворювати чуттєвий образ предмета без розумових маніпуляцій над ним.

Цей вид пізнання домінує у більшості тварин, для дорослої ж людини він є другорядним.

Принципово іншим видом є пізнання теоретичне (власне мислення). Воно є опосередкованим – здійснюється без необхідності контакту з предметами і явищами. Спроможність до мислення дає людині безліч переваг над іншими видами тварин. Пристосованість до цього виду пізнання і налаштованість саме на нього є найдосконалішою формою адаптації, тобто людина не має надзвичайно розвиненого слуху, зору, фізичної сили, природної досконалої термоізоляції тощо, але вона має мислення, завдяки чому вид *Homo Sapiens* домінує над живою і неживою природою.

Опосередкований характер теоретичного пізнання (мислення) виявляється у тому, що доросла людина, як правило, маніпулює не самими предметами, а їх знаками-посередниками – поняттями, судженнями і подумки отримує попередній план майбутніх практичних дій.

Мислення подібно до пізнання практичного, протікає трьома етапами (має три основні форми): поняття, судження, умовивід. Саме ці основні форми мислення, а також його принципи (закони) вивчає окремий розділ логіки, який має назву «формальна» і складає змістову основу академічної дисципліни «Логіка».

Таким чином логіку можна визначити також як науку про закони і форми теоретичного пізнання на рівні абстрактного мислення. Основними особливостями абстрактного мислення є узагальнений, опосередкований і активний характер відбиття дійсності, а також його нерозривний зв'язок з мовою.

У професійній діяльності працівника Національної поліції України для того, щоб уникнути негативних наслідків, потрібно мати логічне правильне мислення, невід'ємними рисами якого є послідовність, незаперечність, доведеність. Для цього необхідно навчити курсантів та студентів володіти методами абстрактного, логічного та критичного мислення, аналізу та синтезу; сформуванню навички використання принципів логічного мислення у практичних ситуаціях (аналізувати юридичну термінологію, тлумачити правові документи, знаходити у них протиріччя, застосовувати логічні методи у процесі правової кваліфікації злочину чи правопорушення); навчити засадам наукової методології (формулювання тези у доведенні, її аргументація, здатність будувати й перевіряти гіпотези та версії); сформуванню навички критичного мислення при аналізі світоглядних, соціально та особистісно значущих проблем; навчити аналізувати та порівнювати інформацію з різних джерел; сформуванню навички самостійної роботи та самодисципліни. Логічна культура працівника правоохоронних органів, абстрактно-логічне мислення висвітлюється, з одного боку, в адекватному відображенні зовнішнього світу в його мисленні, а, з іншої – в правильній логічній структурі процесу міркування. Рівень логічної культури характеризується сукупністю логічних засобів, логічних прийомів, способів міркувань, якими володіє працівник поліції, а також умінням ефективного використання різного роду інформації [7]. Процес інтелектуальної діяльності включає три складові: знання, розуміння, вміння, що існують як автономне, так і відокремлене. Людина може знати, не розуміючи, розуміти, не вмінючи, і вміти, не знаючи і не розуміючи. Але ці процеси взаємообумовлюють один одного, тому працівник поліції має дотримуватися основних норм і принципів правильного, логічного мислення (ясність, точність, послідовність і доказовість) з тим, щоб ефективно вирішувати професійні завдання. Для досягнення цієї мети працівник поліції у своїй діяльності широко користується такими логічними категоріями, як поняття, судження, умовивід, дедукція, індукція, аналогія, версія, доказ і заперечення. Знання їх логічної структури підвищує професійний рівень [6]. Логіка Декарта (картезіанська логіка) містить чотири правила. 1. Не треба приймати за істину те, що не може бути визнаним очевидним, тобто ретельно запобігати поспішним та упередженим висновкам і включати до своїх суджень лише те, що постає в розумі так чітко, що жодним чином не може викликати сумніву. 2. Поділити кожну річ на стільки часток, скільки потрібно, щоб краще її вивчити. 3. Будувати свої думки у певному порядку, розпочинаючи з предметів найпростіших і легко пізнаваних, та підніматись поступово до пізнання найбільш складних. 4. Завжди робити повні переліки та всеохоплюючі огляди, щоб бути впевненим, що нічого не пропущено. Правила Декарта відповідають наступним логічним операціям: визначення, аналіз, синтез, енумерація (перелік). Культура логічного мислення працівника поліції визначається вмінням спілкуватися з певними групами людей в різноманітних ситуаціях [4; 5]. Логіка допомагає в складних ситуаціях мислити правильно, швидко знаходити логічні помилки в своїх міркуваннях та у міркуваннях інших людей, грамотно, якісно та своєчасно їх спростовувати [1]. Логічна культура працівника Національної поліції України означає наявність наступних професійних якостей: відчуття нового, ініціативність та реалізм в постановці професійних питань, креативне відношення до дійсності, вміння нестандартно мислити, відмовлятися від стереотипів, косності й старих звичок. Працівнику правоохоронних органів потрібна особлива точність мислення, оскільки навіть найменша логічна помилка може привести до драматичних або, навіть, трагічних наслідків [2]. Хаотичність мислення негативно позначається на аналітико-синтетичній діяльності працівника правоохоронних органів,

заважає глибоко проникати в сутність суспільних процесів, знаходити в них суперечності, а також побудові істинних суджень та обґрунтованих умовиводів.

Висновки. У всіх закладах вищої освіти із специфічними умовами навчання, що здійснюють підготовку поліцейських, викладається навчальна дисципліна «Логіка» («Юридична логіка»), що вивчає закони та різновиди мислення, способи пізнання й умови істинності знань і суджень, найпростіші форми, принципи та методи правильного міркування, формує логічне правильне, критичне мислення. Логіка є здатністю сприйняття інформації із зовнішнього світу. Зазначена дисципліна відноситься до дисциплін філософського та професійно-практичного спрямування, впливає на формування у здобувачів і здобувачок вищої освіти компетентностей, що відповідають професійно-кваліфікаційним характеристикам основних посад працівників Національної поліції та завданням, які ставляться перед поліцією на конкретному етапі розвитку українського суспільства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Aksonova V. Possible logical errors (preventive approach) in deductive inferences of pilot's decision. *Управління високошвидкісними рухомими об'єктами та професійна підготовка операторів складних систем: матеріали V міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Кропивницький, 24–25 листопада 2016 р.). Кропивницький, 2016. С. 213–214.
2. Аксьонова В.І., Бурматов І.В. Логіка в екстремальній професії – феномен соціокультурної реалізації потреб молоді. *Науковий вісник інноваційних технологій: зб. наук. праць*. Київ-Кіровоград: Вид-во «Компринт». 2017. № 1 (13). С. 63–71.
3. Аксьонова В.І., Бурматов І.В. Дух логічної культури в екстремальній професії – реалізація професійної комунікації молоді. *Науковий вісник Львівської академії Національного авіаційного університету. Серія: Педагогічні науки: зб. наук. праць. Кропивницький*: Вид-во КЛА НАУ, 2017. Вип. 1. С. 309–314.
4. Аксьонова В.І. Криза соціокультурної ідентичності особистості як наслідок соціокультурної дезінтеграції суспільства: соціально-філософський аналіз. *Гуманітарний вісник Запорізької державної інженерної академії: зб. наук. праць*. Запоріжжя: Вид-во ЗДІА, 2013. Вип. 55. С. 179 – 193.
5. Аксьонова В.І. Патріотизм – феномен парадигми комунікативного суспільства. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2016. Вип.10. С. 7-9.
6. Конверський А. С. Традиційна логіка. Підручник. Київ: Центр навчальної літератури, 2020. 425 с.
7. Конверський А. Критичне мислення: Підручник для студентів навчальних закладів вищої освіти усіх спеціальностей. Київ: Центр навчальної літератури, 2019. 340 с.
8. Ряшко В. Логіка. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 328 с.
9. Хоменко І.В. Логіка: теорія та практика. Київ: Центр навчальної літератури, 2018. 400 с.

REFERENCES

1. Aksonova V. Possible logical errors (preventive approach) in deductive inferences of pilot's decision. *Management of high-speed moving objects and professional training of operators of complex systems: materials V international science and practice conf.* (Kropivnytskyi, November 24–25, 2016). Kropyvnytskyi, 2016. P. 213–214.
2. Aksonova V.I., Burmatov I.V. Lohika v ekstremalnyi profesiyi – fenomen sotsiokulturnoyi realizatsiyi potreb molodi [Logic in an extreme profession – a phenomenon of socio-cultural realization of the needs of young people] *Naukovyy visnyk innovatsiynykh tekhnolohiy: zb. nauk. prats.* Kyiv-Kirovohrad: Vyd-vo «Komprynt». 2017. № 1 (13). S.63–71.
3. Aksonova V.I., Burmatov I.V. Dukh lohichnoyi kultury v ekstremalnyi profesiyi – realizatsiya profesiynoyi komunikatsiyi molodi [The spirit of logical culture in an extreme profession – the implementation of professional communication among young people]. *Naukovyy visnyk Lotnoyi akademiyi Natsionalnoho aviatsiynoho universytetu. Seriya: Pedagogichni nauky: zb. nauk. prats.* Kropyvnytskyu: Vyd-vo KLA NAU, 2017. Vyp. 1. S. 309–314.
4. Aksonova V.I. Kryza sotsiokulturnoyi identychnosti osobystosti yak naslidok sotsiokulturnoyi dezintehratsiyi suspilstva: sotsialno-filosofskyy analiz. [The crisis of the sociocultural identity of the individual as a consequence of the sociocultural disintegration of society: socio-philosophical

analysis]. *Humanitarnyy visnyk Zaporizkoyi derzhavnoyi inzhenernoyi akademiyi: zb. nauk. prats. Zaporizhzhya: Vyd-vo ZDIA, 2013. Vyp. 55. S. 179–193.*

5. Aks'onova V.I. Patriotyzm – fenomen paradyhmy komunikatyvnoho suspilstva [Patriotism is a paradigm phenomenon of communicative society]. *Aktualni problemy filosofiyi ta sotsiologiyi. 2016. Vyp.10. S. 7–9.*

6. Konverskyy A. S. Tradytsiyna lohika [Traditional logic]. Pidruchnyk. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 2020.425 s.

7. Konverskyy A. Krytychne myslennya: Pidruchnyk dlya studentiv navchalnykh zakladiv vyshchoyi osvity ycix spetsialnostey [Critical thinking: Textbook for students of higher education institutions of all specialties]. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 2019. 340 s.

8. Ryashko V. Lohika [Logic]. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 2019. 328 s.

9. Khomenko I.V. Lohika: teoriya ta praktyka [Logic: theory and practice]. Kyiv: Tsentr navchalnoyi literatury, 2018. 400 s.

Aksonova Vira Ihorivna

Doctor of Philosophical Sciences, Associate Professor,
Professor at the Department of social and humanitarian disciplines
Donetsk State University of Internal Affairs
1, Velyka Perspektyvna str., Kropyvnytskyi, Ukraine
orcid.org/0000-0001-9615-9339

LOGICAL CULTURE IS A NECESSARY COMPONENT OF THE PROFESSIONAL ACTIVITY OF AN EMPLOYEE OF THE NATIONAL POLICE OF UKRAINE

In the article, the author tries to substantiate the importance of the formation of a logical culture as a necessary component of the professional activity of an employee of the National Police of Ukraine. The purpose of professional training of highly qualified specialists in the field of law for the implementation of the tasks of the National Police of Ukraine involves the graduation from a higher educational institution of employees capable of solving complex specialized tasks in the field of law, using abstract thinking skills and methods of performing logical operations. For this, it is necessary to teach cadets and students to master the methods of abstract, logical and critical thinking, analysis and synthesis; to develop skills in using the principles of logical thinking in practical situations (analyze legal terminology, interpret legal documents, find contradictions in them, apply logical methods in the process of legal qualification of a crime or offense); teach the basics of scientific methodology (formulation of a thesis in proof, its argumentation, the ability to build and test hypotheses and versions); to form critical thinking skills when analyzing worldview, socially and personally significant problems; to learn to analyze and compare information from different sources; to form skills of independent work and self-discipline.

Purpose and objectives of the study: to reveal the role and cover the importance of logical culture as a necessary component of the professional activity of the employee of the National Police of Ukraine.

Research methods: systematic-logical, structural-functional, synergistic, hermeneutic methods, system -activity approach, etc.

Research results. Logical culture is an important component of the professional culture of an employee of the National Police of Ukraine. Formation and development of logical culture has a historical character and is determined by specific historical conditions, socio-economic and spiritual life of society. In all institutions of higher education with specific conditions of study that train police officers, the academic discipline "Logic" ("Legal Logic") is taught, which studies laws and types of thinking, ways of knowing and the conditions for the truth of knowledge and judgments, the simplest forms, principles and methods correct reasoning, forms logical correct, critical thinking. Logic is the ability to perceive information from the outside world. The specified discipline refers to disciplines of a philosophical and professional-practical direction; it influences the formation of higher education graduates of competencies that correspond to the professional and qualification characteristics of the main positions of National Police employees and the tasks that are set before the police at a specific stage of the development of Ukrainian society.

Key words: logical culture, correct, abstract, logical, critical thinking, logical methods, logical error.